

Till:
joan.hardstedt@skolverket.se
Skolverket
106 20 Stockholm

Djurbranschens yrkesnämnds yttrande över Skolverkets förslag om ändrade examensmål och inriktningar inom naturbruksprogrammet (Dnr 2015:1247)

Djurbranschens Yrkesnämnd, DYN, representerar arbetslivet och är ett nätverk för att bevaka och driva gemensamma frågor, samt främja utbildning och rekrytering inom djurbranschen utöver lantbruksdjur och häst. DYN företräder medlemsorganisationer inom djurhälsovård, försäkringsbolag, fackliga organisationer, läkemedelsindustri, zoofackhandel, djurparker, 4H, avel och uppfödare, utbildningsorganisationer, djurskydd och djurhem, se www.djuryn.se. DYN:s verksamhetsområden sysselsatte år 2011 cirka 15 000 yrkesverksamma i Sverige, inom 5000 företag som omsatte cirka 10 miljarder SEK. Den starka tillväxten fortsätter och har under den senaste fem års perioden ökat med 15-20 procent. Djurbranschen har stort behov av yrkesverksamma med utbildning från såväl gymnasial, eftergymnasial som högskolenivå, vilka även besitter praktisk/ reell kompetens.

Skolverket har med mycket kort remisstid, och på ytterst begränsad sändlista, skickat ut ovan rubricerade remiss (Dnr 2015:1247). Under remisstiden har Skolverket dessutom skickat ut ytterligare en omfattande remiss som berör naturbruksprogrammet (Dnr 2016:268), åter igen med mycket kort remisstid. Den senare rör förslag till föreskrifter om ämnesplaner för olika ämnen och kurser för naturbruksprogrammet (NB). Dessa två remisser "hänger ihop". Det är ytterst svårt att bedöma konsekvenserna av föreslagna förändringar, då så många bollar "svävar i luften". Parallellt med Skolverket arbetar den av regeringen tillsatta Gymnasieutredningen (U2015:01), vilken i hög grad påverkar NB:s framtida utformning.

DYN för en nära dialog med branschrepresentanterna i yrkesnämnden, i lokala och regionala programråd, med utbildningsanordnare över landet, inklusive Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, som anordnar yrkesutbildningar på högskolenivå för djurbranschens behov. Elever och deras föräldrar efterfrågar gymnasieutbildningar som inte uppfattas som återvändsgränder. DYN ser att NB:s attraktionskraft behöver stärkas. DYN:s yttrande grundar sig synpunkter från många för NB väl insatta bransch- och utbildningsföreträdare.

Flera av DYN:s medlemsorganisationer har nära kontakt med branschorganisationer inom naturbaserad turism, jakt och viltvård samt sportfiske och vattenförvaltning, vilka idag på utförarnivå rekryterar från naturbruksprogrammets inriktning Skog. Dessa branscher, inklusive berörda "tillväxt-"myndigheter, saknas på Skolverkets sändlista för remisserna och har ej heller tillfrågats under Skolverkets arbete med förslag till förändring av examensmål, inriktningar och ämnesplaner, trots att dessa branscher berörs i mycket hög grad.

Sammanfattning

DYN anser att

- fördjupad konsekvensanalys av förändringar i NB:s examensmål och inriktningar helt saknas i Skolverkets remiss, och bör tas fram innan några som helst beslut fattas,
- möjligheten för elever att nå såväl grundläggande som särskild behörighet för naturvetenskapliga högskolestudier inom NB måste fortsätta att möjliggöras, och förbättras, för att

tillgodose branschens behov av yrkesverksamma på olika kompetensnivåer i samhället,

- översyn av NB:s examensmål och inriktningar bör samordnas med Gymnasieutredningen för att skapa en helhetsbild av alla förändringar som planeras. Man bör även titta på möjligheten att komprimera grundläggande program- och inriktningsgemensamma kurser för att ge mer utrymme åt yrkesspecialisering samt särskild högskolebehörighet för att nå anställningsbarhet i direkta och framtida yrkesval,
- Skolverkets förslag att införa två nationella inriktningar Djurvård och Hästhållning, och därmed ta bort inriktning Djur, är välkommet,
- djurbranschens behov av fem tydliga yrkesutgångar inom inriktning Djurvård gör att maximalt 500 poäng bör låsas i en gemensam inriktning för att nå tillräcklig nivå av anställningsbarhet i de vitt skilda yrkesutgångarna: djurvårdare på utökad nivå inom djursjukvården, arbete med hund (t.ex. instruktör), arbete med forskningsdjur (djurtekniker), inom zoofackhandel och med djurparksdjur. DYN:s förslag till inriktningskurser är Djurens biologi 100 p, Arbete med djur 200 p (ny föreslagen kurs av Skolverket som vi ännu ej har sett), Djurens hälso- och sjukvård 1 100 poäng samt Sällskapsdjur 1, 100 poäng. Bland fördjupningskurser finns för de olika yrkesutgångarna behov av, beroende på yrkesutgång, alternativen Service och bemötande, Aktivitetsledarskap, Guidning i naturbruksmiljöer, Svenska 2, 100 poäng.
- att Skolverkets förslag till ny inriktning Skogsbruk måste kompletteras med en ny inriktning mot naturbaserad turism, jakt och viltvård samt sportfiske och vattenförvaltning för att täcka dessa tillväxtbranschens behov på utförarnivå, innan inriktning Skog tas bort, samt att
- den naturbaserade turismbranschen bör inbjudas till nästa mandatperiod i det nationella programrådet för NB.

Skolverkets uppdrag kring NB samt den arbetande Gymnasieutredningen

I anslutning till ovan rubricerade remiss (Dnr 2015:1247) har Skolverket skickat ut ytterligare en viktig remiss som rör NB (Dnr 2016:268) angående förslag till föreskrifter om ämnesplaner för olika ämnen etc.

Parallellt med Skolverkets uppdrag rörande NB arbetar den av regeringen tillsatta Gymnasieutredningen (U2015:01) som bl.a. ska föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Utredningen ska också lämna förslag som syftar till att gymnasieskolans nationella program vidareutvecklas så att de ger en bred gemensam kunskapsbas. *Utredningen ska bl.a.*

- *analysera och föreslå hur elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan kan stärkas,*
- *analysera och föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne, och*
- *analysera om det finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar.*

Skolverket hänvisar i ovan rubricerade remiss (Dnr 2015:1247) till ”Yrkesprogramsutredningen” som i mars 2015 överlämnade delbetänkandet ”En yrkesinriktning inom teknikprogrammet” (SOU 2015:29). Denna innehöll även förslag angående NB:

- *Två nya nationella inriktningar ska införas inom naturbruksprogrammet: inriktningen häst och inriktningen sällskapsdjur. Samtidigt föreslås inriktningen djur upphöra inom naturbruksprogrammet.*
- *Skolverket ska få i uppdrag att ta fram ett nytt examensmål för naturbruksprogrammet*

- (SKOLFS 2010:14) med anledning av de två nya inriktningarna.
- Skolverket får i uppdrag att ändra i föreskrifterna om kurser för naturbruksprogrammet (SKOLFS 2010:46) så att samtliga inriktningar inom naturbruksprogrammet omfattar 600 gymnasiepoäng, och att ta fram och fastställa kurser för inriktningarna.

Skolverket hänvisar vidare till uppdrag från regeringen i regleringsbrevet, där det står:

*"Statens skolverk ska med utgångspunkt i Yrkesprogramsutredningens förslag om nya inriktningar inom naturbruksprogrammet i gymnasieskolan (SOU 2015:29) föreslå hur många gymnasiepoäng som de nya inriktningarna ska omfatta och examensmål för programmet. Redovisningen av uppdraget ska innehålla en beskrivning av hur Skolverkets arbete med uppdraget har bedrivits, vilka överväganden som har gjorts och **hur berörda branscher ställt sig till Skolverkets förslag**. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 29 april 2016."*

DYN konstaterar att argument och synpunkter som framförts från djurbranschen i Skolverkets nationella programråd för NB rörande behov av naturvetenskapliga kurser för särskild behörighet inte har beaktats i remissen. Ej heller framgår djurbranschens avvikande mening i det nationella programrådet i att låsa antalet inriktningspoäng till så mycket som 700 gymnasiepoäng för inriktning Djurvård. Detta motverkar anställningsbarheten, tvärt emot Skolverkets intentioner.

DYN vill framhålla att det inte går att fatta beslut om storleken på inriktningspaket innan man har analyserat helheten av yrkesutgångar inklusive deras kursinnehåll. Det vi kan se hittills är att ett gemensamt inriktningspaket större än 500 poäng för så skilda yrkesutgångar som djurvårdare på utökad nivå inom djursjukvården, arbete med hund, arbete med forskningsdjur, inom zoofackhandel eller med djurparksdjur, leder till oönskade låsningar och ineffektivt nyttjade av utbildningstiden. Eleverna kommer att ha svårt att nå samma grad av anställningsbarhet som idag.

DYN noterar att ett antal berörda branscher ej har hörts eller inbjudits att besvara remissen.

Förslag på ändrade examensmål för naturbruksprogrammet

DYN anser att de övergripande skrivningarna i examensmålet för NB bör hållas oförändrade.

I examensmålen från 2011 står: *"Inom programmet ska eleverna också ges möjligheter att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom **naturvetenskap**, främst med koppling till naturbruk."*

Skolverkets förslag i remissen är: *"Inom programmet ska eleverna också ges möjligheter att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom främst dessa områden."*

DYN instämmer inte i Skolverkets förslag att ta bort begreppet naturvetenskap ur examensmålet. Djurbranschen ser stort behov av att NB-elever inom programmets ram har möjlighet att bli behöriga till SLU:s såväl kortare som längre yrkesutbildningar på högskolenivå. SLU utbildar inom för djurbranschen viktiga yrkesområden och efterfrågar elever/ studenter som gått NB.

DYN ser NB:s djurelever, med kompetens av varvad teori och praktik inom olika yrkesutgångar, som en värdefull rekryteringsbas till branschen, såväl till yrkesverksamhet direkt efter gymnasiet, som till yrkesverksamhet efter fortsatta högskolestudier till agronom, veterinär, djursjukskötare, djurskyddsinspektörer, skadereglerare, lärare m.fl. Det har varit en framgångsfaktor under de senaste 15 åren att NB-elever även har kunnat läsa naturvetenskapliga kurser inom NB. Detta har stärkt deras anställningsbarhet på sikt och branschens utveckling.

Vid Gy2011 försvårades möjligheten att läsa naturvetenskapliga kurser inom NB, vilket DYN ser som mycket olyckligt. Det är till stor nackdel för branschen om myndigheter försvårar för intresserade elever att välja NB som bas för fortsatta högskoleutbildningar inom yrkesområdet.

Många möten med potentiella gymnasieelever och deras föräldrar visar att de inte vill prioritera ytterligare behörighetsgivande gymnasiala studier vid basår eller komvux, med behov av extra tid samt studiefinansiering för att bli behörig, samt ofta även problem med sökandekvoter. Då väljer man hellre ett så kallat studieförberedande program som enklare ger den behörighet som krävs.

DYN ställer sig frågande till Skolverkets formulering under Inriktning Djurvård: ”I inriktningen betonas även smittskydd samt service och bemötande”. Vi ser att det kan finnas olika behov, beroende på yrkesutgång, och att t.ex. kursen Service och bemötande inte är den mest lämpade för samtliga yrkesutgångar inom inriktning Djurvård. Se ovan i yttrandet.

DYN anser att den sista meningen under examensmål bör förstärkas till:
”Samtliga inriktningar kan leda till fortsatta studier på yrkeshögskola **och högskola.**”

DYN efterfrågar ett fortsatt erbjudande av naturvetenskapliga fördjupningskurser inom NB, nämligen Matematik 2-4, Fysik 1a och 2, Kemi 1 och 2. Eventuell kostnadsaspekt på olika typer av kurser är en teknikalitet som kan lösas. En jämförelse kan göras med Industritekniska programmet, som är ett yrkesprogram med 400 poäng programgemensamt (som NB), 300 eller 400 poäng inriktningskurser (beroende på inriktning) samt ett stort utbud av fördjupningskurser inom naturvetenskap, som Matematik 2-4, Fysik 1a och 2, Kemi 1 och 2.

Remissens förslag till nya inriktningar och gymnasiepoäng

DYN ser positivt på Skolverkets förslag att införa två nationella inriktningar Djurvård och Hästhållning, och därmed ta bort inriktning Djur. Här kan nämnas att förslaget till ny inriktning Hästhållning handlar om ett djurslag, med ett par yrkesutgångar, medan Djurvård handlar om många djurslag, och minst fem skilda yrkesutgångar, vilka bland annat styrs av olika myndighetskrav av godkända utbildningsmoment för anställningsbarhet.

DYN ser med förvåning på Skolverkets förslag att skapa en ny inriktning Skogsbruk, vilket dessutom inte ingick i uppdraget från regeringen. I rådande förslag har Skolverket i princip helt kapat från svensk gymnasieskola den nuvarande av branschen efterfrågade utbildningstrappan och branschrekryteringen för svensk (och internationell) landsbygd så viktiga naturbaserade turismen, jakt och viltvård samt sportfiske och vattenförvaltning. Detta utan att tillfråga dessa viktiga branscher, och utan beaktande av de branschkrav som gäller, som olika certifieringar etc.

DYN ser många problem med Skolverkets förslag om utökning av antalet låsta inriktningspoäng från 300 till 700 för inriktning Djurvård och ställer sig inte bakom detta. Detta har framförts i det nationella programrådet, men avspeglas inte i protokollen. Gymnasieutredningen (U 2015:1) eftersträvar dessutom att få in grundläggande behörighet samt estetisk kurs inom 2500 poäng, det vill säga där planeras ytterligare poäng att låsas upp.

DYN ifrågasätter Skolverkets (brist på) konsekvensanalys i denna remiss. Innan Skolverket gör drastiska förändringar så bör man göra en tydlig analys av rådande förutsättningar samt planerade förändringar. Hur ser Skolverkets analys av djurelevernas anställningsbarhet från olika yrkesutgångar i Gy2011 ut, där de första eleverna gick ut sommaren 2014? De signaler som DYN har hunnit få visar på att eleverna i (mycket) hög grad är anställningsbara. Vi befarar att Skolverkets förslag till utökat inriktningspaket från 300 till 700 poäng, ”som ska passa alla djurvårds-yrkesutgångar”, samtidigt som Gymnasieutredningen diskuterar fler behörighetsgivande kurser inom 2500 poäng, leder till att utrymmet för yrkesprofilering kraftigt kommer att begränsas. Detta är till nackdel såväl för programmets attraktionskraft som för ungdomarnas anställningsbarhet i branschen.

Inriktningspaketet Djurvård ska fungera för så skilda yrkesutgångar som djurvårdare på utökad nivå inom djursjukvården, arbete med hund, arbete med forskningsdjur, inom zoofackhandel och med

djurparksdjur. Olika myndighetskrav styr yrkesutgångarnas innehåll för att nå anställningsbarhet. Skolverkets förslag skulle i praktiken innebära att 300 – 400 poäng finns kvar till yrkesprofilering, vilket branschen anser är alldeles för lite. Nuvarande nivå av anställningsbarhet som har nåtts via Gy2011 kommer med Skolverkets förslag inte längre att kunna bibehållas, vilket vi motsätter oss.

Skolverket skrev till regeringen 2012-06-20 (Dnr 03-2012:689) bland annat: *"På naturbruksprogrammet finns ett utrymme om 900 poäng för programfördjupningskurser. Skolverket har i samråd med det nationella programrådet för naturbruksprogrammet gett förslag på programfördjupningspaket. Dessa, 20 stycken, presenteras på Skolverkets hemsida. Programfördjupningspaketets omfattning varierar, beroende på yrkesutgång, mellan 500 – 800 poäng. De flesta är på 700 poäng. Det är den volym på yrkeskurser som Skolverket och det nationella programrådet bedömer som ett minimum för att eleverna ska ha förutsättningar för att nå den yrkeskompetens som respektive bransch förväntar sig på de angivna yrkesutgångarna."*

DYN ifrågasätter varför Skolverket nu har ändrat sig så radikalt i sin syn på inriktningspaketets storlek, och (därmed minskad) möjlighet till yrkesspecialisering.

DYN har analyserat Skolverkets förslag, så gott som det nu går, gällande remiss (Dnr 2015:1247) och (Dnr 2016:268). Vi saknar ännu kännedom om vilka kurser som planeras ingå i de 700 låsta inriktningspoängen. Dessa måste passa Djurvårdens skilda yrkesutgångar. Det vill säga, det riskerar att bli "en bredd av grundkurser som ska passa alla" till förfång för tydliga yrkesprofileringar. Yrkesutgångarna riskerar i förslaget alltså att ett antal av de 700 poäng av "ny djurvårdsbas" egentligen inte anpassas för den egna yrkesutgången.

Nedan följer ett par exempel från yrkesutgång djurvårdare på utökad nivå inom djurens hälso- och sjukvård, där det finns stort behov från branschen, samtidigt som myndighetskrav styr yrkesutgångarnas innehåll. Citat från branschrepresentanter och utbildningsanordnare: *"Vi känner en stark oro inför hur djursjukvårdsprofilen ska kunna ge eleverna tillräckliga kunskaper inför gymnasiearbete när så få poäng återstår i fördjupningen. 100 poäng av fördjupningen kan ju bytas ut mot till exempel Svenska 3 för att bli behörig till högskolan. Elever på djursjukvård behöver dessutom ges tillfälle att läsa Matematik 2 som krävs för att komma in på Djursjukskötarpprogrammet. Det blir inte många poäng kvar i fördjupningen då."*

"Vi ser spontant stor svårighet att få eleverna anställningsbara. Om det bara finns tre hundra poäng kvar så missar de sina djurslagsutbildningar. Det är svårt att bara läsa djursjukvård när de inte har någon kunskap om djurets beteende, behov, skötsel och hantering. Dessutom går det inte att kombinera forskningsutgång med djursjukvård, djurtekniker behöver båda djurhjälskurserna för att bli anställningsbara. Det är förvånande att Skolverket går åt det hållet att hindra elever till att få de kunskaperna som branscherna efterfrågar. Just nu när våra elever börjar bli efterfrågade på marknaden. Jag trodde det var just det yrkesprogrammen var till för?"

DYN anser att max 500 poäng bör läsas av gemensamma kurser i inriktning Djurvård enligt ovan, så att möjlighet fortsätter att finnas att göra de skilda yrkesutgångarna så innehållsrika och fördjupade att anställningsbarhet kan fortsätta att uppnås. Detta försvåras i Skolverkets förslag om 700 poäng gemensamt block istället för 300 poäng, som ska passa så skilda yrkesutgångar som djurvårdare inom djursjukvården, arbete med hund, forskningsdjur, zoofackhandel respektive djurparksdjur.

Det nationella programrådet samt kvalitetssäkring av yrkesprogram

Djurbranschen har många kontaktytor med naturturismens nationella organisationer samt många småföretag över landet som rör såväl djur som naturturism. Djurbranschens representant i det nationella programrådet har vid ett flertal tillfällen framfört att många av de genomgripande förslag

som lämnas av Skolverket i denna remiss berör för Sveriges tillväxt viktiga branscher vilka i dagsläget saknar representation i programrådet.

DYN samtycker med Yrkesprogramutredningens slutbetänkande Välja yrke (SOU 2015: 97, diarienummer U2015/05421/GV) som föreslår att de nationella programrådets roll bör förtydligas och att rådets ledamöter ska väljas med mandat från de organisationer som de representerar. Detta saknas officiellt idag. Här bör en tydligare omvärldsanalys till från Skolverkets sida, gärna i samverkan med Näringsdepartement och Tillväxtverket.

DYN anser det vara av yttersta vikt att bredden av naturbrukets branscher, inklusive naturbaserad turism, viltförvaltning och sportfiske, erbjuds möjlighet att nominera kandidater till det nationella programrådet, och ha chans att godkännas av Skolverket.

DYN ser även som av yttersta vikt att branschorganisationer och det nationella programrådet kan bistå i kvalitetsgranskning och tillsyn av yrkesprogrammet. Det nationella programrådet för NB har vid ett flertal tillfällen lyft att Skolinspektionen bör ta branschen till hjälp för att upptäcka eventuella brister hos olika utbildningsanordnare vad gäller NB:s yrkesinnehåll.

För Djurbranschens Yrkesnämnd

Ulif Uddman, ordförande

VD Svenska Kennelklubben
tel. 08 795 3010, ulf.uddman@skk.se